

Forfatter: Brandes, Edvard

Titel: Udrag fra Holberg og hans Scene

Citation: Brandes, Edvard: "Holberg og hans Scene", i Brandes, Edvard: *Holberg og hans Scene*, Gyldendal, 1898, s. 21. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandesed_03-shoot-idm140324075297344/facsimile.pdf (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Holberg og hans Scene

han fløjet bort, kun for at saa', havde han høstet. Hvad han medbragte, var Anskuelse og Ideer til en aandløs Studenterstand, Klagen af det egne Modersmaal til de Stumme og Latintalende, Samfundsfølelse til en kuet Borgerstand, folkelig Digtning til et Land uden Læsere og Tilskuere. Den ene Mand skabte Danmark en Læsekrets og en Tilhørerkrets — den store Lærer opdrog et Publikum, som han rastløs holdt i Aande, saalænge man undte ham Talefrihed.

Udenlands havde han lært at *raisonnere* — nutildags siger vi: at tænke uden Autoritetshensyn; hjemme vilde han *polere Folk og Sprog* — nu kalder vi sligt: skabe en offentlig Mening.

For at naa sit Maal brugte han ethvert literært Middel, og som en ægte Agitator valgte han det til hver given Tid muligt Bedste. Altid opvække, spore, kildre, hidse, sætte paa den anden Ende — blot ikke Stilstand eller Søvn. Han er den uhyre Puster, der blæser frisk Luft ind i Myretuens Gange, saa Indvaanerne farer forskrækkede op, løber paa hinanden, raaber Vagt i Gevær og til Slutning vænner sig af med deres underjordiske Væsen og lyssky Tanker. Han er Skribent, saaledes at han kender og skriver om alle Aandens Omraader. Han er Filosof og Jurist, bliver Universitetsprofessor, holder Forelæsninger over Metafysik, optræder som Historiker og Geograf; saa bliver han fra Lærd af Poet, skriver

Epigrammer og Satirer, forfatter komiske Helte-digte, bliver Skuespildigter, frembringer lige let vilde Farcer og alvorlige Karakterstykker, vender tilbage til Videnskaben, optager nye Jorder til Dyrkning: Danmarkshistoric og Religionshistorie, studerer Statsøkonomi, polemiserer om Handelskompagnier, fordyber sig i moralske Tanker og er til Slutning mest af alt Journalist: en Journalist uden Blad eller Medarbejdere, der skrev sine Artikler og Ledere som virkelige eller opdigtede Breve, men dog en ægte Journalist, en Skribent, der hver Dag holdt sin Tale og tog sit Folk i Nakken og rystede det og sagde: »Har I nu forstaaet det, eller skal jeg tage det om igen for Jer?«

Holberg er Journalist, fordi han skrev for alle og om alt — og han alene var samtidig hele sit Lands Literatur. En ensom Alvidende!

Da han var vendt tilbage til Danmark, hvor skulde han da først tage fat? Paa hvilken Knap skulde han først trykke, at Fængselsdørene kunde springe op?

Det var naturligt, at den Lærde, der havde besøgt Udlandets frisindede Højskoler, straks havde sin Tanke henvendt paa Københavns Universitet. Var det ikke Aandens medgivne Højsæde, burde ikke dets Kateder være Springbrættet for enhver opstigende Idé? Han forsøgte først at faa de Dannede i Tale.